

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ХАРКІВСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ імені В.Н. КАРАЗІНА

Факультет міжнародних економічних відносин та туристичного бізнесу
Кафедра міжнародного бізнесу та економічної теорії

КОНСПЕКТ ЛЕКЦІЙ
з дисципліни
«ЕКОНОМІЧНА ІСТОРІЯ»

для студентів

Рівень вищої освіти: **перший (бакалаврський)**
галузь знань: **29 «Міжнародні відносини»**
спеціальність **292 «Міжнародні економічні відносини»**
освітня програма **«Міжнародний бізнес»**,
вид дисципліни: **дисципліна спеціалізації**

Укладачі:

Доцент кафедри міжнародного бізнесу
та економічної теорії Дерід І.О.

Розширений план лекцій

Тема 1. Економічна історія як наука. Економічна історія первісної епохи

Предмет вивчення дисципліни. Становлення економічної історії як науки. Міждисциплінарність економічної історії. Людина як рід приматів сімейства гомінід. Доба первісного людського стада. Кам'яний вік. Формування людини. Австралопітеки. Номо habilis – людина вміла. Номо erectus – людина прямоходяча – пітекантроп. Синантроп як більш пізній тип пітекантропів. Виникнення людини розумної – Номо Sapiens: неандертальці та кроманьйонці. Господарство людини розумної доби пізнього палеоліту. Господарська діяльність людини часів мезоліту. Господарська діяльність людини часів неоліту, неолітична революція. Перший суспільний поділ праці: тваринництво та землеробство, виділення із землеробства ремесла.

Тема 2. Економічна історія людини, що проживала на території України в прадавні часи

Присвійне господарство часів палеоліту. Економіка мезоліту: криза присвійної економіки, мисливці та збирачі. Виникнення відтворювального господарства за часів неоліту. Ведення господарства у трипільській культурі. Хлібороби та скотарі. Домінування скотарства у період ранньої бронзи. Конфлікт кочівників та осілих хліборобів.

Тема 3. Початок економічної історії Стародавнього світу. Економічна історія перших держав Стародавнього Сходу

Сутність поняття Стародавній світ як періоду в історії між доісторичними часами та початком середньовіччя в Європі. Схід як місце виникнення перших держав у світі. Бронзова доба. Причини виникнення перших держав, так званих річкових цивілізацій, (держави Месопотамії, Стародавній Єгипет, Стародавня Індія, Стародавній Китай). Економіка

держав Месопотамії: номи (міста-держави), Стародавній Шумер, Шумеро-Акадська держава, Вавілонія. Економіка Стародавнього Єгипту: Нижній та Верхній Єгипет (боротьба між ними та об'єднання), землеробство, тваринництво, ремесло, будівництво, торгівля, наука. Економіка Стародавньої Індії: племена дравідів, виникнення перших міст-держав Хараппа та Мохенджо-Даро у III тис. до н. е., завоювання аріями, ведійський період, виникнення соціальної системи варн, буддійський період, політична роздробленість, завоювання персидським царем Дарієм I та Олександром Македонським, визвольницький рух, виникнення цілісної Індійської держави, трактат «Артхашастра» як письмове свідчення про розвиток господарства. Економіка Стародавнього Китаю: періодизація історії Стародавнього Китаю, період Шан-Інь, період Західного Чжоу (соціальна структура, власність на землю, система землекористування «Колодязні поля», державний апарат), період Східного Чжоу, період воюючих царств.

Тема 4. Економічна історія Стародавньої Греції (античність)

Епоха античності. Порівняння давньосхідної та античної культури. Бронзова доба на території Греції (економіка критської та ахейської культур). Занепад крито-мікенської культури. Гомерівський період («Темні століття»): рівень економіки, ремесла, власність на землю. Архаїчний період: поліси, антична власність, велика грецька колонізація, поняття класичного рабства. Елліністична Греція. Греція під владою Риму.

Тема 5. Греко-скіфська доба на території сучасної України

Заселення українських земель грецькими колоністами. Перші держави, створені колоністами на території Надчорномор'я: сільське господарство, промисли, торгівля, фінанси. Господарство племен Степової Скіфії VI–IV ст. до н. е. (кочове тваринництво). Господарство племен Лісостепу VII–IV ст. до н. е. (осіле землеробство). Криза економічної системи Великої Скіфії, завершення греко-скіфської доби.

Тема 6. Економічна історія Стародавнього Риму (античність)

Виникнення Риму – «міста на сімох пагорбах». Легенда про виникнення Риму. Царський період (VIII–VI ст. до н. е.): соціальний поділ на патриціїв та плебеїв. Економіка в період Республіки (510–31 рр. до н. е.): боротьба патриціїв та плебеїв, патронат, землеробство та ремесла, рабовласницькі господарства (вілли та латифундії). Економіка в період Римської імперії: реформи, колонат, рабство, криза рабства.

Тема 7. Економіка території українських земель Римо-сарматської доби

Відновлення економіки античних держав Надчорномор'я після періоду занепаду. Включення античних держав Надчорномор'я до економічної системи Римської імперії: сільське господарство, промисли, торгівля. Господарство сарматських племен (проживали на території степів Надчорномор'я, починаючи з III–II ст. до н. е.): воєнна активність, домінування кочового скотарства, торгівля. Господарство пізніх скіфів. Господарство племен зарубинецької та київської культур. Господарство племен черняхівської культури.

Тема 8. Середньовіччя: становлення та розвиток феодальної економіки

Хронологія середньовіччя. Поняття феодалізму. Передумови та зародження феодалізму. Типологія розвитку феодалізму. Формування феодальної власності: сюзерен, васал, алод, бенефіцій, феодал. Формування системи особистої та поземельної залежності селян. Устрій феодального господарства: панщина, оброк. *Економічна специфіка часів раннього феодалізму*: голод, висока смертність, низький рівень сільського господарства, замкненість, натуральність господарства, втрата значення міст, падіння інтелектуальної культури. *Економіка періоду розвиненого*

феодалізму: остаточне оформлення феодальних відносин, зростання продуктивних сил суспільства, поглиблення суспільного поділу праці, підвищення ролі міст, розвиток товарно-грошових відносин, зміна форм феодальної експлуатації, послаблення особистої залежності, боротьба міст із феодалами та отримання містами права повного або часткового самоврядування (комунальні революції), цеховий устрій міського ремесла, виникнення банків у Західній Європі.

Тема 9. Середньовічна доба на території українських земель

Напади готів. Переселення на українські землі гунів: гунська епоха. Господарство давніх слов'ян. Господарство Київської (Давньої) Русі (IX–XIII ст.). Етапи державотворення Київської Русі. Боярство як різновид феодалів. Етап роздробленості Київської Русі. Статус селян (смердів), челяді, холопів, ізгоїв. Економічне життя городян. Торгівля, купецтво, грошове господарство. Монгольські завоювання, потрапляння Київської Русі під монгольську владу (переділ земель, поєднання влади монголів та руських князів). Економіка українських земель у складі Золотої Орди (*неофіційна назва улусного ханату, до якого увійшли українські землі*).

Тема 10. Економічне життя українських земель під владою Великого князівства Литовського

Підкорення литовськими князями українських земель. Зміни у землеволодінні та фіскальній політиці на території України у складі Великого князівства Литовського. Господарська діяльність на українських землях XIII–XVI ст.: промисли, сільське господарство, торгівля, виникнення ремісничих цехів.

Тема 11. Економічна історія Європи в епоху пізнього середньовіччя: розкладання феодального ладу та формування капіталістичного способу виробництва

Зародження капіталістичних відносин у межах феодального суспільства: визначення понять капіталізм та капіталістичні відносини. Розвиток товарно-грошових відносин у сільському господарстві, ліквідація поземельної та особистої залежності селян, фермерство. Первісне накопичення капіталу: визначення первісного накопичення капіталу, обезземелення селян; виникнення прошарку підприємців. Мануфактури. Зміна станової монархії абсолютною монархією. Великі географічні відкриття як джерело накопичення капіталу. «Революція цін» як наслідок Великих географічних відкриттів. Перша наукова революція.

Тема 12. Європейська економічна історія Нового часу

Буржуазні революції: виникнення буржуазії, взаємодія буржуазії та абсолютної монархії, передумови та наслідки буржуазних революцій, особливості буржуазних революцій в різних країнах Європи. Промислова революція: сутність явища, промислова революція в Англії, специфіка промислових революцій у різних європейських країнах.

Тема 13. Виникнення Сполучених Штатів Америки та формування економіки США

Заселення Північної Америки колоністами. Нерівномірність та особливості розвитку різних районів Північної Америки. Економічні та політичні суперечки між колонією та метрополіями. Війна за незалежність, виникнення Сполучених Штатів Америки. «Доктрина Монро». Промислова революція в США. Громадянська війна 1861–1865 рр. Зайняття США лідерської позиції у міжнародній економіці.

Тема 14. Економіка російських земель періоду Нового часу

Пережитки кріпацтва, економічна та військова відсталість російських земель напередодні реформ Петра I. Реформи. Активізація зовнішньої

торгівлі. Зародження капіталістичних відносин. Скасування кріпацтва та розвиток сільського господарства.

Тема 15. Економічна історія України XVI – середина XIX ст.

Люблінська унія. Українські землі у складі Речі Посполитої: фільварки, розвиток торгівлі та митної справи, мануфактура. Економіка козацької України: формування козацтва, Українська національна революція 1648–1676 рр., реформи Б. Хмельницького, реформи після Б. Хмельницького, види господарської діяльності, торгівля та фінанси. Відносини Гетьманату та Російської держави: «Березневі статті», позначення реформ Петра I на економіці українських земель, ліквідація Катериною II в 1764 р. інституту гетьманства. Підписання мирного договору «Вічний мир» між Річчю Посполитою і Московською державою у 1686 р. (територіальний поділ українських земель між цими державами). Цілковите поглинання Лівобережної України Російською імперією. Стан міста та села в Лівобережній Україні зазначеного періоду. Функціонування поміщицького господарства. Розвиток промисловості та поява робітних людей. Чумацька і ярмаркова торгівля. Економіка українських земель у складі Австрійської імперії: перший поділ Речі Посполитої, приєднання західноукраїнських земель до Австрії, товарно-грошові відносини на українських землях, розвиток ремесел та мануфактур.

Тема 16. Економічна історія світу в Новітні часи

Міжнародні економічні відносини напередодні Першої світової війни: глобалізація, загострення міжнародних відносин, формування Троїстого союзу, формування Антанти. Плани держав Троїстого союзу та Антанти щодо українських земель. Перша світова війна. Політичні та економічні наслідки Першої світової війни: Версальський договір, милітаризація економік, економіки Великої Британії, Німеччини, США, Японії та Радянського Союзу після Першої світової війни. Криза 1929–1933 рр. Загострення міжнародної ситуації та початок Другої світової війни.

Політичні та економічні наслідки Другої світової війни: нова геополітична ситуація у світі, збагачення США, Холодна війна, економіка СРСР, економіка країн Західної Європи, повоєнна економіка Японії (японське «економічне диво»), деколонізація та вихід на світову арену «Азіатських тигрів», формування нафтового ринку, нафтові шоки. Передумови та розпад СРСР. Економічна специфіка трансформаційних економік країн пострадянського простору. Формування ринкової економіки в Україні. Сучасна Україна в міжнародних відносинах.

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ХАРКІВСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ імені В.Н. КАРАЗІНА

Факультет міжнародних економічних відносин та туристичного бізнесу
Кафедра міжнародного бізнесу та економічної теорії

**ІНСТРУКТИВНО-МЕТОДИЧНІ МАТЕРІАЛИ ДО
СЕМІНАРСЬКИХ, ПРАКТИЧНИХ ЗАНЯТЬ**

з дисципліни

«ЕКОНОМІЧНА ІСТОРІЯ»

для студентів

Рівень вищої освіти: **перший (бакалаврський)**
галузь знань: **29 «Міжнародні відносини»**
спеціальність **292 «Міжнародні економічні відносини»**
освітня програма **«Міжнародний бізнес»**,
вид дисципліни: **дисципліна спеціалізації**

Укладачі:

Доцент кафедри міжнародного бізнесу
та економічної теорії Дерід І.О

Семінар 1. *Економічна історія як наука. Економічна історія первісної епохи*

1. Предмет вивчення та становлення дисципліни «Економічна історія».
2. Рід і сімейство приматів, до яких належать люди. Австралопітеки. Людина уміла – *Homo habilis*.
3. Господарювання людини прямоходячої (*Homo erectus*). Час існування на землі. Пітекантропи і синантропи.
4. Господарювання неандертальців.
5. Виникнення кроманьйонців та господарювання кроманьйонців часів пізнього палеоліту.
6. Господарювання людини часів мезоліту.
7. Господарювання часів неоліту (різні рівні розвитку племен у неоліті), неолітична революція.
8. Ремесла, скотарство і землеробство часів неоліту.
9. Обмін, організація влади та наукові знання часів неоліту.

Теми доповідей

1. Присвійне господарство людини, що проживала на території України часів палеоліту.
2. Економіка людини, що проживала на території України часів мезоліту.
3. Ведення господарства у трипільській культурі.
4. Хлібороби та скотарі. Домінування скотарства у період ранньої бронзи. Конфлікт кочівників та осілих хліборобів.

Тема 2. Економічна історія людини, що проживала на території України в прадавні часи.

1. Присвійне господарство часів палеоліту.
2. Економіка мезоліту: криза присвійної економіки, мисливці та збирачі.
3. Виникнення відтворювального господарства за часів неоліту.

4. Ведення господарства у трипільській культурі.
5. Хлібороби та скотарі.

Теми доповідей

1. Домінування скотарства у період ранньої бронзи.
2. Конфлікт кочівників та осілих хліборобів.

*Семінар 3. Початок економічної історії Стародавнього світу.
Економічна історія перших держав Стародавнього Сходу*

1. Сутність поняття Стародавній світ. Схід як місце виникнення перших держав у світі. Бронзова доба. Причини виникнення перших держав. Річкові цивілізації.

2. Економіка держав Месопотамії.
3. Економіка Стародавнього Єгипту.
4. Економіка Стародавньої Індії.
5. Економіка Стародавнього Китаю.

Теми доповідей

1. Перші цивілізації міст-держав Індії Хараппа і Мохенджо-Даро.
2. Особливості Ведійського та Буддійського періодів в історії Індії.
3. Зміст давньоіндійського трактату «Артхашастра».

Семінар 4. Економічна історія Стародавньої Греції (античність)

1. Епоха античності. Порівняння давньосхідної та античної культури.
2. Бронзова доба на території Греції (економіка критської та ахейської культур).

3. Занепад крито-мікенської культури.

4. Гомерівський період («Темні століття»): рівень економіки, ремесла, власність на землю.

5. Архаїчний період: поліси, антична власність, поняття класичного рабства.

6. Елліністична Греція.

Теми доповідей

1. Найвідоміші поліси античної Греції
2. Велика грецька колонізація
3. Греція під владою Риму.

Семинар 5 Греко-скіфська доба на території сучасної України

1. Заселення українських земель грецькими колоністами.
2. Перші держави, створені колоністами на території Надчорномор'я: сільське господарство, промисли, торгівля, фінанси.
3. Господарство племен Степової Скіфії VI–IV ст. до н. е. (кочове тваринництво).
4. Господарство племен Лісостепу VII–IV ст. до н. е. (осіле землеробство).

Підготувати доповідь:

1. Криза економічної системи Великої Скіфії,
2. Завершення греко-скіфської доби.

Семинар 6. Економічна історія Стародавнього Риму (античність)

1. Виникнення Риму – «міста на сімох пагорбах». Легенда про виникнення Риму.
2. Царський період (VIII–VI ст. до н. е.).
3. Економіка в період Республіки (510–31 рр. до н. е.).
4. Економіка в період Римської імперії.

Теми доповідей

1. Рабство в період ранньої республіки, положення провінцій
2. Землеробство і ремесло в Римській республіці
3. Рабовласницькі господарства в аграрному секторі: вілли і латифундії
4. Аграрний закон Тіберія Гракха
5. Реформа Діоклетіана
6. Зміни в сільському господарстві, колонат, криза рабовласництва

Семінар 7. Контрольна робота 1.

Семінар 8. Середньовіччя: становлення та розвиток феодальної економіки

1. Хронологія середньовіччя. Поняття феодалізму. Передумови та зародження феодалізму. Типологія розвитку феодалізму.

2. Формування феодальної власності.

3. Формування системи особистої та поземельної залежності селян.

Устрій феодального господарства: панщина, оброк.

4. Економічна специфіка часів раннього феодалізму.

5. Економіка періоду розвиненого феодалізму.

Теми доповідей:

1. Становлення сеньйоріально-васальних відносин

2. Втрата значення міст в період раннього феодалізму

3. Комутація повинностей в період розвиненого феодалізму

4. Розвиток міст в період розвиненого феодалізму

5. Боротьба міст із феодалами

6. Міське ремесло - цехи

7. Розвиток торгівля та перші європейські банки

Семінар 9. Середньовічна доба на території українських земель

1. Напади готів. Переселення на українські землі гунів: гунська епоха.

2. Господарство давніх слов'ян.

3. Господарство Київської (Давньої) Русі (IX–XIII ст.).

4. Етапи державотворення Київської Русі.

5. Боярство як різновид феодалів. Етап роздробленості Київської Русі.

Підготувати доповіді:

1. Статус селян (смердів), челяді, холопів, ізгоїв.

2. Економічне життя городян. Торгівля, купецтво, грошове господарство.

3. Монгольські завоювання, потрапляння Київської Русі під монгольську владу (переділ земель, поєднання влади монголів та руських князів).

4. Економіка українських земель у складі Золотої Орди (*неофіційна назва улусного ханату, до якого увійшли українські землі*).

Семінар 10. Економічне життя українських земель під владою Великого князівства Литовського

1. Підкорення литовськими князями українських земель.

2. Зміни у землеволодінні та фіскальній політиці на території України у складі Великого князівства Литовського.

3. Господарська діяльність на українських землях XIII–XVI ст.

Підготувати доповіді:

1. Промисли

2. Сільське господарство

3. Торгівля

4. Виникнення ремісничих цехів.

Семінар 11. Економічна історія Європи в епоху пізнього середньовіччя: розкладання феодального ладу та формування капіталістичного способу виробництва

1. Зародження капіталістичних відносин у межах феодального суспільства.

2. Розвиток товарно-грошових відносин у сільському господарстві, ліквідація поземельної та особистої залежності селян, фермерство.

3. Первісне накопичення капіталу: обезземелення селян; виникнення прошарку підприємців.

4. Мануфактури.

5. Зміна станової монархії абсолютною монархією.
6. Великі географічні відкриття як джерело накопичення капіталу.
7. «Революція цін».

Теми доповідей

1. Відкриття морського шляху в Африку
2. Відкриття морського шляху в Америку
3. Відкриття морського шляху в Азію
4. Перша наукова революція.
5. Перші біржі в Європі

Семінар 12. Європейська економічна історія Нового часу

1. Виникнення соціального класу буржуазії, взаємодія буржуазії та абсолютної монархії.
2. Передумови та наслідки буржуазних революцій.
3. Промислова революція: сутність явища, промислова революція в Англії.

Теми доповідей:

1. Буржуазна революція в Нідерландах
2. Буржуазна революція в Англії
3. Буржуазна революція у Франції
4. Специфіка промислових революцій у різних європейських країнах.

Семінар 13. Виникнення Сполучених Штатів Америки та формування економіки США

1. Заселення Північної Америки колоністами. Нерівномірність та особливості розвитку різних районів Північної Америки.
2. Економічні та політичні суперечки між колонією та метрополіями.
3. Війна за незалежність, виникнення Сполучених Штатів Америки.
4. Промислова революція в США.

5. Громадянська війна 1861–1865 рр.

Теми доповідей

1. Доктрина Монро

2. Зайняття США лідерської позиції в міжнародній економіці.

*Семінар 14. Економіка російських земель періоду Нового часу.
Економічна історія України XVI – середина XIX ст.*

1. Економіка російських земель на початку періоду Нового часу: пережитки кріпацтва, економічна та військова відсталість російських земель напередодні реформ Петра I.

2. Реформи Петра I.

3. Активізація зовнішньої торгівлі Росії після реформ.

4. Зародження капіталістичних відносин у Росії.

5. Скасування кріпацтва та розвиток сільського господарства.

Теми доповідей:

1. Зворотня сторона реформ Петра I

2. Будівництво Санкт-Петербургу

3. Люблінська унія. Українські землі у складі Речі Посполитої: фільварки, розвиток торгівлі та митної справи, мануфактури.

4. Економіка козацької України: формування козацтва, Українська національна революція 1648–1676 рр., реформи Б. Хмельницького.

5. Реформи після Б. Хмельницького, види господарської діяльності на українських землях, торгівля та фінанси.

6. Відносини Гетьманату та Російської держави: «Березневі статті», позначення реформ Петра I на економіці українських земель, ліквідація Катериною II в 1764 р. інституту гетьманства.

7. Підписання мирного договору «Вічний мир» між Річчю Посполитою і Московською державою у 1686 р. (територіальний поділ українських земель між цими державами). Цілковите поглинання Лівобережної України Російською імперією.

8. Економіка українських земель у складі Російської імперії: стан міста та села в Лівобережній Україні, функціонування поміщицького господарства, розвиток промисловості та поява робітних людей, чумацька і ярмаркова торгівля.

9. Економіка українських земель у складі Австрійської імперії: перший поділ Речі Посполитої, приєднання західноукраїнських земель до Австрії, товарно-грошові відносини на українських землях, розвиток ремесел та мануфактур.

Семінар 15. Економічна історія світу в Новітні часи

1. Міжнародні економічні відносини напередодні Першої світової війни: глобалізація, загострення міжнародних відносин, формування Троїстого союзу, формування Антанти.

2. Плани держав Троїстого союзу та Антанти щодо українських земель.

3. Перша світова війна. Політичні та економічні наслідки Першої світової війни. Умови Версальського договору.

4. Криза 1929–1933 рр.: причини, протікання, вихід із кризи.

5. Загострення міжнародної ситуації та початок Другої світової війни.

6. Політичні та економічні наслідки Другої світової війни: нова геополітична ситуація у світі; збагачення США; Холодна війна.

7. Економіка СРСР.

8. Економіка країн Західної Європи після Другої світової війни.

9. Повоєнна економіка Японії: «японське економічне диво».

10. Деколонізація та вихід на світову арену «Азіатських тигрів».

11. Формування нафтового ринку, нафтові шоки.

12. Передумови розпаду та процес розпаду СРСР.

Теми доповідей

1. Економіки Великої Британії після Першої світової війни.

2. Економіка Німеччини після Першої світової війни.

3. Економіка США після Першої світової війни.

4. Економіка Японії після Першої світової війни.
5. Економіка Радянського Союзу після Першої світової війни .
6. Економічна специфіка трансформаційних економік країн пострадянського простору.
7. Етапи формування ринкової економіки в Україні.
8. Сучасна Україна в міжнародних відносинах.

Семінар 16. Контрольна робота 2.

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ХАРКІВСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ імені В.Н. КАРАЗІНА

Факультет міжнародних економічних відносин та туристичного бізнесу
Кафедра міжнародного бізнесу та економічної теорії

**ЗАВДАННЯ ДЛЯ ПРОВЕДЕННЯ ПОТОЧНОГО ТА
ПІДСУМКОВОГО КОНТРОЛЮ**

з дисципліни

«ЕКОНОМІЧНА ІСТОРІЯ»

для студентів

Рівень вищої освіти: **перший (бакалаврський)**
галузь знань: **29 «Міжнародні відносини»**
спеціальність **292 «Міжнародні економічні відносини»**
освітня програма **«Міжнародний бізнес»**,
вид дисципліни: **дисципліна спеціалізації**

Укладачі:

Доцент кафедри міжнародного бізнесу
та економічної теорії Дерід І.О.

Контрольна робота №1 виконується в аудиторії потребує від студента підготовки в рамках самостійної роботи за наданими питаннями

Питання до контрольної роботи 1

1. Предмет вивчення та становлення дисципліни «Економічна історія».
2. Рід і сімейство приматів, до яких належать люди. Австралопітеки. Людина уміла – *Homo habilis*.
3. Опис та господарювання людини прямоходячої (*Homo erectus*). Час існування на землі. Хто такі пітекантропи та синантропи?
4. Людина розумна (латинська назва), кого відносять до людини розумної? Неандертальці: опис та господарювання.
5. Кроманьйонці. Їх відмінності від неандертальців.
6. Життя кроманьйонців часів пізнього палеоліту.
7. Господарювання людини часів мезоліту.
8. Господарювання людини часів неоліту (різні рівні розвитку племен у неоліті), неолітична революція. Ремесла, скотарство і землеробство часів неоліту.
9. Обмін, організація влади та наукові знання часів неоліту.
10. Коли і де виникли перші держави? Чим зумовлена потреба у виникненні держави. Річкові цивілізації. Приклади річкових цивілізацій. Функції держави в річкових цивілізаціях?
11. Економіка Стародавнього Шумеру в 4–3 тис. до н. е.
12. Економіка Шумеро-Аккадської держави.
13. Економіка Вавилонії.
14. Економіка Стародавнього Єгипту. Сільське господарство, промисли, будівництво, торгівля, наука.
15. Періоди історії Стародавнього Китаю. Період Шан-Інь: економічний аспект.
16. Період Західного Чжоу в Стародавньому Китаї: економічний аспект.
17. Період Східного Чжоу і період Воюючих царств у Стародавньому Китаї: економічний аспект.
18. Виникнення Китайської імперії. Династія Цинь і її реформи.
19. Династія Хань: економічне життя цього періоду.
20. Перші цивілізації міст-держав Індії: Харappa і Мохенджо-Даро.
21. Ведійський і Буддійський періоди в Стародавній Індії.
22. Виникнення Індійської держави, очолюваної царем Чандрагуптой. Трактат «Артхашастра» як джерело економічних знань про цей період.
23. Соціально-економічна структура Криту і ахейських держав в II–I тис. до н. е.
24. Економічний розвиток Греції в Гомерівський період або «Темні століття» (XI–IX ст. до н. е.).
25. Архаїчний період в Стародавній Греції (VIII–VI ст. до н. е.). Загальні особливості періоду, виникнення полісів (дати визначення, розповісти про

соціальне та економічне життя полісів), антична власність. Велика Грецька колонізація.

26. Класичний період у Стародавній Греції. Визначення класичного рабства, його особливості. Ринкові відносини Греції в класичний період.

27. Криза грецького поліса в IV ст. до н. е. Причини кризи, прояви кризи. Епоха еллінізму в Стародавній Греції.

28. Економіка Стародавнього Риму в Царський період.

29. Економіка Риму в період Республіки.

30. Період Римської імперії.

Приклад контрольної роботи 1.

Варіант 1

1. Дайте розгорнутий повну відповідь 1,25 б.

Господарювання часів неоліту (різні рівні розвитку племен в неоліті, неолітична революція, перший і другий великий суспільний поділ праці)

2. Тести (0,5 б. За кожен правильну відповідь)

2.1. Оберіть варіант, який не є причиною виникнення перших держав на Сході

А) поява класів рабів і рабовласників

Б) іригаційна економіка

В) поява общинної власності

Г) необхідність захисту від зовнішніх ворогів

Д) поява приватної власності

2.2 У Вавилонії частина людей, які були зайняті в системі адміністрації та управління називалися

А) лихварями

Б) царськими людьми

В) жрецької адміністрацією

Г) радою громади

2.3. Колодязні поля - це

А) Назва іригаційної системи Стародавнього Китаю

Б) система землекористування Стародавнього Китаю

В) назва земель, які перебували у державній власності

Г) назва одиниці адміністративного поділу Стародавнього Китаю

2.4. Особливий тип держави, що виник як колектив громадян-землевласників, що представляє собою місто з прилеглою до нього сільській територією, в Античній Греції називався

А) громада

Б) громада

Г) поліс

Д) метрополія

2.5. Престижна економіка - це поняття, що відноситься до

А) сучасній економіці

Б) пізнього палеоліту

В) мезоліту

Г) неоліту

Д) до античності

3. Дайте розгорнутий повну відповідь 1,25 б.

Економіка Риму в період республіки: політичний устрій республіки; боротьба патрициїв і плебеїв: причини протистоянь, результат конфлікту

Контрольна робота №2 виконується в аудиторії потребує від студента підготовки в рамках самостійної роботи за наданими питаннями
Питання до контрольної роботи 2

1. Хронологія середньовіччя. Походження терміна феодалізм. Визначення термінів: фео́д, сюзерен, васал, васалітет.
2. Різні підходи до розуміння сутності феодалізму, ознаки феодалізму. Типи формування феодалізму і періодизація феодалізму.
3. Історичні передумови формування феодального способу виробництва: розпад Римської імперії, варварські навали, деградація римської цивілізації, руйнування старих і зародження нових економічних відносин.
4. Формування феодальної власності: алод, шляхи утворення великого землеволодіння, бенефіції, васальні відносини.
5. Формування системи особистої залежності та позаекономічного примусу селян. Панщина як система господарювання у феодальних відносинах. Оброчна система господарювання у феодальних відносинах.
6. Особливості економічного життя часів раннього феодалізму: голод, хвороби, виродження, натуральність господарства, занепад міст, культурний занепад.
7. Період розвинутого феодалізму (стан села і міста, боротьба міст з феодалами, міське ремесло, поява цехів).
8. Період пізнього феодалізму і зародження капіталістичного способу виробництва (розвиток товарно-грошових відносин, первісне накопичення капіталу, мануфактури, феодально-абсолютистські монархії).
9. Великі географічні відкриття, «революція цін», перша наукова революція.
10. Хронологія Нового часу. Буржуазні революції в Європі.
11. Сутність промислових революцій. Особливості промислових революцій у різних країнах Європи.

12. Виникнення США та становлення економіки США (колонізація, оформлення трьох районів за рівнем розвитку, Війна за незалежність, Громадянська війна, промислова революція, збагачення).
13. Новітні часи. Передумови розв'язання Першої світової війни та її наслідки.
14. Економіка світу міжвоєнного періоду: короткий огляд.
15. Передумови розв'язання Другої світової війни та її наслідки.
16. Загальні відомості про світову економіку від закінчення Другої світової війни до розпаду Радянського Союзу.
17. Етапи формування ринкової економіки України.

Контрольна 2 . Приклад
Варіант 2

Дати короткі відповіді

1. Наведіть назви сільськогосподарських культур, які склали виробничу базу сільського господарства в Давній Греції античного періоду та називалися «Середземноморський триадою»? 1 б.
2. У чому суть оброчної системи феодального господарства? 1 б.
3. Як називалася форма феодальної держави епохи пізнього Феодалізму, для якої характерно підпорядкування феодалів королівською владою? 1 б.
4. Що таке промислова революція (переворот). В якій державі здійснився перший промисловий переворот і як він тут проходив? 1 б.
5. Дайте відповідь на тест 1 б.
Право здійснювати державні функції на місцевій території, яке отримували служиві люди разом з землею в епоху феодалізму називалося
 - А) імунітет
 - Б) васалітет
 - В) ленне право
 - Г) демократією

Питання до заліку

1. Предмет вивчення та становлення дисципліни «Економічна історія».
2. Рід і сімейство приматів, до яких належать люди. Австралопітеки. Людина уміла – Номо habilis.
3. Опис та господарювання людини прямоходячої (Homo erectus). Час існування на землі. Хто такі пітекантропи та синантропи?
4. Людина розумна (латинська назва), кого відносять до людини розумної? Неандертальці: опис та господарювання.
5. Кроманьйонці. Їх відмінності від неандертальців.
6. Життя кроманьйонців часів пізнього палеоліту.
7. Господарювання людини часів мезоліту.
8. Господарювання людини часів неоліту (різні рівні розвитку племен у неоліті), неолітична революція. Ремесла, скотарство і землеробство часів неоліту.
9. Обмін, організація влади та наукові знання часів неоліту.
10. Коли і де виникли перші держави? Чим зумовлена потреба у виникненні держави. Річкові цивілізації. Приклади річкових цивілізацій. Функції держави в річкових цивілізаціях?
11. Економіка Стародавнього Шумеру в 4–3 тис. до н. е.
12. Економіка Шумеро-Аккадської держави.
13. Економіка Вавилонії.
14. Економіка Стародавнього Єгипту. Сільське господарство, промисли, будівництво, торгівля, наука.
15. Періоди історії Стародавнього Китаю. Період Шан-Інь: економічний аспект.
16. Період Західного Чжоу в Стародавньому Китаї: економічний аспект.
17. Період Східного Чжоу і період Воюючих царств у Стародавньому Китаї: економічний аспект.
18. Виникнення Китайської імперії. Династія Цинь і її реформи.

19. Династія Хань: економічне життя цього періоду.
20. Перші цивілізації міст-держав Індії: Хараппа і Мохенджо-Даро.
21. Ведійський і Буддійський періоди в Стародавній Індії.
22. Виникнення Індійської держави, очолюваної царем Чандрагуптой.
Трактат «Артхашастра» як джерело економічних знань про цей період.
23. Соціально-економічна структура Криту і ахейських держав в II–I тис. до н. е.
24. Економічний розвиток Греції в Гомерівський період або «Темні століття» (XI–IX ст. до н. е.).
25. Архаїчний період в Стародавній Греції (VIII–VI ст. до н. е.). Загальні особливості періоду, виникнення полісів (дати визначення, розповіді про соціальне та економічне життя полісів), антична власність. Велика Грецька колонізація.
26. Класичний період у Стародавній Греції. Визначення класичного рабства, його особливості. Ринкові відносини Греції в класичний період.
27. Криза грецького поліса в IV ст. до н. е. Причини кризи, прояви кризи.
Епоха еллінізму в Стародавній Греції.
28. Економіка Стародавнього Риму в Царський період.
29. Економіка Риму в період Республіки.
30. Період Римської імперії.
31. Хронологія середньовіччя. Походження терміна феодализм. Визначення термінів: фео́д, сюзерен, васал, васалітет.
32. Різні підходи до розуміння сутності феодализма, ознаки феодализма. Типи формування феодализма і періодизація феодализма.
33. Історичні передумови формування феодального способу виробництва: розпад Римської імперії, варварські навали, деградація римської цивілізації, руйнування старих і зародження нових економічних відносин.
34. Формування феодальної власності: аллод, шляхи утворення великого землеволодіння, бенефіції, васальні відносини.
35. Формування системи особистої залежності та позаекономічного примусу

- селян. Панщина як система господарювання у феодальних відносинах.
- Оброчна система господарювання у феодальних відносинах.
36. Особливості економічного життя часів раннього феодалізму: голод, хвороби, виродження, натуральність господарства, занепад міст, культурний занепад.
37. Період розвинутого феодалізму (стан села і міста, боротьба міст з феодалами, міське ремесло, поява цехів).
38. Період пізнього феодалізму і зародження капіталістичного способу виробництва (розвиток товарно-грошових відносин, первісне накопичення капіталу, мануфактури, феодально-абсолютистські монархії).
39. Великі географічні відкриття, «революція цін», перша наукова революція.
40. Хронологія Нового часу. Буржуазні революції в Європі.
41. Сутність промислових революцій. Особливості промислових революцій у різних країнах Європи.
42. Виникнення США та становлення економіки США (колонізація, оформлення трьох районів за рівнем розвитку, Війна за незалежність, Громадянська війна, промислова революція, збагачення).
43. Новітні часи. Передумови розв'язання Першої світової війни та її наслідки.
44. Економіка світу міжвоєнного періоду: короткий огляд.
45. Передумови розв'язання Другої світової війни та її наслідки.
46. Загальні відомості про світову економіку від закінчення Другої світової війни до розпаду Радянського Союзу.
47. Етапи формування ринкової економіки України.

Структура завдання на залік з дисципліни «Економічна історія»

1. Тести 15 шт. - на 15 балів

2. Дайте розгорнуту відповідь 10 б.

Характеристики періоду розвинутого феодалізму (основні процеси, зміна феодальних відносин на селі, комутація повинностей, розвиток міст)

3. Дайте короткі відповіді на питання по 5 б. Кожне

3.1. Що значить первісне нагромадження капіталу? Які передумови сприяли цьому процесу в Західній Європі?

3.2. У Римі періоду Республіки розгорнулася боротьба патриціїв і плебеїв, хто це такі і в чому була суть конфлікту?

3.3. У чому була причина Громадянської війни в США, на користь чиїхось інтересів розв'язався даний конфлікт?

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ХАРКІВСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ імені В.Н. КАРАЗІНА

Факультет міжнародних економічних відносин та туристичного бізнесу
Кафедра міжнародного бізнесу та економічної теорії

**МЕТОДИЧНІ ВКАЗІВКИ ДЛЯ САМОСТІЙНОЇ РОБОТИ
СТУДЕНТІВ
з дисципліни
«ЕКОНОМІЧНА ІСТОРІЯ»
для студентів**

Рівень вищої освіти: **перший (бакалаврський)**
галузь знань: **29 «Міжнародні відносини»**
спеціальність **292 «Міжнародні економічні відносини»**
освітня програма **«Міжнародний бізнес»,**
вид дисципліни: **дисципліна спеціалізації**

Укладачі:

Доцент кафедри міжнародного бізнесу
та економічної теорії Д

- 1 Підготовка за конспектом та наданою літературою до семінару за темою 1. Економічна історія як наука. Економічна історія первісної епохи часи. Підготовка доповідей
- 2 Підготовка доповідей за темою 2. Економічна історія людини, що проживала на території України в прадавні часи. Підготовка доповідей
- 3 Підготовка за конспектом та наданою літературою до семінару за темою 3. Початок економічної історії стародавнього світу. Економічна історія перших держав Стародавнього Сходу. Підготовка доповідей
- 4 Підготовка за конспектом та наданою літературою до семінару за темою 4. Економічна історія Стародавньої Греції (античність). Підготовка доповідей
- 5 Прочитати конспект та рекомендовану літературу за темою 5. Греко-скіфська доба на території сучасної України Підготовка доповідей
- 6 Підготовка за конспектом та наданою літературою до семінару за темою 6. Економічна історія Стародавнього Риму (античність) Підготовка доповідей
- 7 Прочитати конспект та рекомендовану літературу за темою 7. Економіка території українських земель Римо-сарматської доби Підготовка доповідей
- 8 Повторення матеріалу для написання контрольної роботи 1
- 9 Підготовка за конспектом та наданою літературою до семінару за темою 8. Середньовіччя: становлення та розвиток феодальної економіки. Підготовка доповідей
- 10 Підготувати до семінару доповіді за темою 9. Середньовічна доба на території українських земель. Підготовка доповідей
- 11 Прочитати конспект та рекомендовану літературу за темою 10. Економічне життя українських земель під владою Великого князівства Литовського. Підготовка доповідей
- 12 Підготовка за конспектом та наданою літературою до семінару за темою 11. Економічна історія Європи в епоху пізнього середньовіччя: розкладання феодального ладу та формування капіталістичного способу виробництва. Підготовка доповідей
- 13 Підготовка за конспектом та наданою літературою до семінару за темою 12. Європейська економічна історія Нового часу. Підготовка доповідей
- 14 Підготовка за конспектом та наданою літературою до семінару за темою 13. Виникнення Сполучених Штатів Америки та формування економіки США. Підготовка доповідей
- 15 Прочитати конспект та рекомендовану літературу за темою Тема 14. Економіка російських земель періоду Нового часу. Підготовка доповідей
- 16 Прочитати конспект та рекомендовану літературу за темою Тема 15. Економічна історія України XVI – середина XIX ст. Підготовка доповідей
- 17 Підготовка за конспектом та наданою літературою до семінару за темою 16. Економічна історія світу в Новітні часи. Підготовка доповідей
- 18 Підготовка за наданими питаннями до контрольної роботи 2
- 19 Повторення вивченого матеріалу, підготовка до заліку

**Приклади тестових завдань для самоперевірки та підготовки до
підсумкового контролю:**

1. Термін економіка походить із
 - А) давньої англо-саксонської мови
 - Б) латинської мови
 - В) давньогрецької мови
 - Г) старослов'янської мови
2. Сіантроп – це
 - А) назва найперших предків сучасної людини
 - Б) синонім до назви австралопітеки
 - В) більш пізній вид пітекантропа
 - Г) представники людини розумної
3. Першим предком людини, що практично не відрізнявся за своєю фізичною будовою від людини сучасного типу був
 - А) кроманьйонець
 - Б) неандерталець
 - В) австралопітек
 - Г) синантроп
4. Вперше штучно добувати вогонь навчився
 - А) кроманьйонець
 - Б) неандерталець
 - В) австралопітек
 - Г) синантроп
5. Громадський устрій періоду пізнього палеоліту відповідав
 - А) первісному людському стаду
 - Б) патріархату
 - В) материнській родовій громаді
 - Г) племені
6. Племена як форма суспільних відносин виникли

А) в пізній палеоліт

Б) в мезоліт

В) в неоліт

Г) в нижній палеоліт

7. Піктографія – це

А) суспільний лад часів мезоліту

Б) суспільний лад часів неоліту

В) вид ремесла

Г) передписемність, писемність малюнком

8. Історичний перехід людства від привласнюючого господарства до відтворюючого типу господарства називається:

А) мезоліт

Б) престижна економіка

В) неолітична революція

Г) соціалістична революція

9. Економічна історія вивчає:

А) суспільні відносини з приводу виробництва, розподілу, обміну та споживання економічних благ

Б) розвиток народного господарства в різних країнах світу в різні епохи

В) економічні концепції вчених

Г) суспільство

10. Престижна економіка – це поняття, що відноситься до

А) сучасної економіки

Б) пізнього палеоліту

В) мезоліту

Г) неоліту

11. Початком феодалізму в Західній Європі вважається

А) захоплення елліністичних держав Римом

Б) падіння Західної Римської імперії

В) Англійська буржуазна революція

Г) утворення Римської республіки

12. Варварами в Римській імперії називали

А) звільнених рабів

Б) народи, які не знали латинської мови і були чужі римській культурі

В) африканські народи

Г) жорстоких імператорів

13. Тип великого феодального правителя, влада якого заснована на васальному підпорядкуванні йому більш дрібних феодалів, у Європі епохи середньовіччя назвався

А) васал

Б) буржуй

В) сюзерен

Г) феодал

14. Соціальна система варн – це

А) адміністративний поділ в Індії

Б) система правління родо-племінних вождів в Індії

В) можливість купувати титули за гроші в Стародавній Індії

Г) законодавче розділення всіх жителів Стародавньої Індії на чотири групи

15. «Артхашастра» – це

А) ім'я першого царя єдиної Індійської держави

Б) назва староіндійського трактату, присвяченого економічній тематиці

В) вчення про корисність Стародавнього Китаю

Г) назва монети в Стародавній Індії

16. У Вавилонії частину людей, які були зайняті в системі адміністрації та управління, називали

А) лихварями

Б) царськими людьми

В) жрецькою адміністрацією

Г) радою громади

17. Месопотамія – це територія, що знаходиться в долині таких великих

річок

А) Тигр та Євфрат

Б) Ганг та Інд

В) Дон та Волга

Г) Ніл та Атбара

18. Історично першими формами власності були

А) особиста і храмова

Б) особиста та сімейна

В) особиста і колективна общинна

Г) приватна і храмово-царська

19. «Доктрина Монро» – це

А) назва мирного договору, підписаного по завершенню Першої світової війни

Б) декларація принципів зовнішньої політики США

В) документ про деколонізацію

Г) договір про створення Антанти

20. Організація феодалного господарства, коли певні дні тижня селяни працювали на своєму наділі (і забирали результат праці собі), а в інші дні – на частини землі, продукт праці з якої належав феодалу, мала назву:

А) васалітет

Б) панщина

В) оброк

Г) смерд

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ХАРКІВСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ імені В.Н. КАРАЗІНА
Факультет міжнародних економічних відносин та туристичного бізнесу
Кафедра міжнародного бізнесу та економічної теорії

**КРИТЕРІЇ ОЦІНКИ УСПІШНОСТІ
ТА РЕЗУЛЬТАТІВ НАВЧАННЯ**

з дисципліни

«ЕКОНОМІЧНА ІСТОРІЯ»

для студентів

Рівень вищої освіти: **перший (бакалаврський)**
галузь знань: **29 «Міжнародні відносини»**
спеціальність **292 «Міжнародні економічні відносини»**
освітня програма **«Міжнародний бізнес»**,
вид дисципліни: **дисципліна спеціалізації**

Укладачі:

Доцент кафедри міжнародного бізнесу
та економічної теорії Дерід І.О.

Критерії оцінки успішності та результатів навчання

1. За кожне семінарське заняття встановлено максимальну кількість балів, що їх можна отримати, виконавши усі запропоновані завдання повно та без помилок. Наприклад, семінар оцінено у 3 бали: максимум 3 бали можна отримати в результаті опитування за питаннями, винесеними на семінар або за доповідь, за умови повної чіткої відповіді із використанням додаткових матеріалів, та за умови відповіді на додаткові запитання за темою семінару.
2. У курсі дисципліни передбачено 2 контрольні роботи (в аудиторії). Максимальна кількість балів за кожну контрольну роботу – 5 балів. Біля кожного із завдань контрольної зазначено максимальну кількість балів, що її можна отримати за виконання даного завдання. Помилки в оформленні, неточності, помилки у рішенні – усе це знижує отримувану оцінку.
3. Підсумковим контролем виступає залік у письмовій формі. Питання до заліку та структура залікового завдання надається студентам за кілька днів до заліку. Біля кожного із завдань зазначено максимальну кількість балів, що її можна отримати за виконання даного завдання. Помилки в оформленні, неточності, помилки у рішенні – усе це знижує отримувану оцінку. Максимальний бал за залікове завдання – 40 балів.